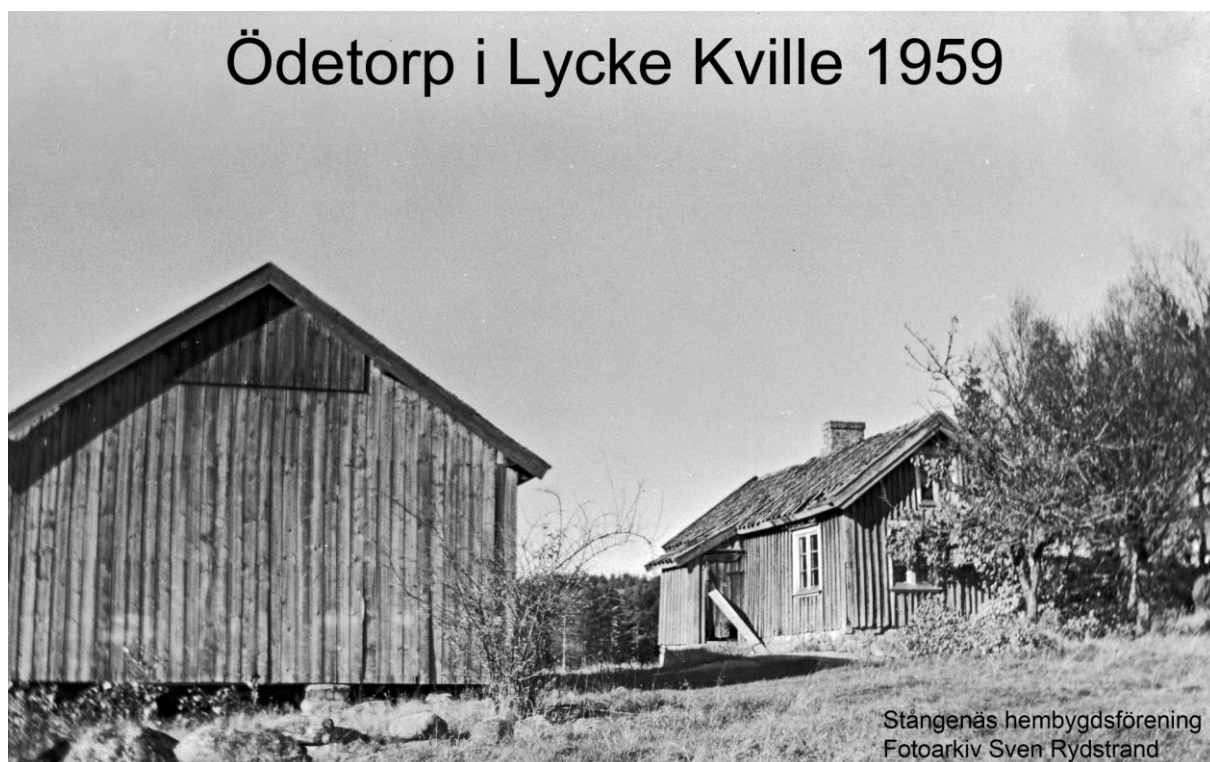

Ett arvsskifte i Kville 1704

Ur boken Kvinnor Präster Torpare Bönder

Utgiven 1962 av Sven Rydstrand

Under gångna tider låg i Kville socken en liten gård, som hette Snögård. Den är numera försvunnen, men under 1600 talet och åtminstone en god bit in på 1700-talet lydde den under herregården Stora Wrem, ehuru den brukades av en bonde.

Från omkring år 1670 och till 1704 beboddes denna gård av bonden Gullbrand Svenningsson och hans hustru Merta Mattsdotter. Det är möjligt att de båda två var kvillebor, ehuru inga klara uppgifter finns om deras härkomst. Hustrun hade dock tidigare varit gift med bonden Anders Göransson på Näverkärr i Bro socken på Stångenäset, och med honom hade hon sex barn. År 1697 hade Anders Göransson dött, och ett par år därefter gifte Merta Mattsdotter om sig med Gullbrand i Snögård. I det äktenskapet föddes år 1700 en dotter, som hette Anna. Redan år 1704 dog emellertid Merta, och då måste Gullbrand Svenningsson skifta sitt bo till sina styvbarn och sin egen dotter. Från detta arvskifte finns en mycket välskriven och välbevarad handling. Då den på många sätt belyser allmogens förhållanden vid denna tid och särskilt noga redogör för hur en bondkvinnas garderob kunde se ut på 1600-talet, skall den här återges, dock översatt till numera begripligt språk:

"Pro anno 1704 den 28 oktober var jag undertecknad på min gunstige herres, högvälborne Georg Lilliehök, herr överstelöjtnants vägnar, tillika med välbetrodde gårdsfogden på Stora Wrem och de tvenne ärliga nämndemän, Erik Jonsson i Bottna och Jacob Olufsson i Däfveland, kallade på ett arvskifte på Snögård, till att dela och skifta vad som fanns i boet hos dannemannen Gullbrand Svenningsson efter hans saliga hustru Merta Mattsdotter,

emellan hans styvbarn och barn Matts, Göran, David Anders söner, Margreta, Borta och Elsa Anders döttrar samt Anna Gullbrands dotter, och företog på sätt och vis näml.:

Vid sammankomsten, då uppteckningen skulle företagas, ingick samtliga arvingar och förmyndare med mannen Gullbrand Svenningsson en vänlig förlikning att intet av boet skulle myntas eller värderas, utan skulle arvingarna ärva efterföljande saker in natura, så som de nedan upptecknas och värderas, och det övriga för boskapen med penningar betala till summa ett för allt, som belöper till 85:— Dr., 22 1/3 öre. Dessutom bekom barnen efter en dom, som var testamenterat kontante penningar 98 Dr. 24 öre, och mannen Gullbrand Svenningsson fick för sin egendom betala all fordrans gäld och all påkommande huseröta svara för, och då också själv njuta all infodrings gäld. Och barnen och arvingarna skall njuta behållet efter detta skiftesbrev, som förklaras, nämligen:

Förteckning på var lott efter lottkastning till var lott, som är 10 poster lotten.

Äldste brodern Matts Anderssons lott:

1 silversked, 3 1/2, lod,	2.20.
1 koppargryta, 16 skålp.	2.
1 gammal dyna	2.
1 lärfts handkläde	0.16.
1 lång huvudputa	1. 8.
1 liten puta	0. 4.
1 lakekar -	0. 8.
1 tunna	0. 8.
3 stycken skaror	0. 3.
1 tunna korn	2.
Av kontanta penningar .	36.
Summa Daler	47. 31 öre.

Brodern Göran Anderssons arvslott:

1 liten koppargryta	0. 24.
1 bäcken (av koppar)	0. 22.
1 dubbelt vadmalsvar	2.
2 st. örngott med linnevar	1.
1 drälls duk	1.
1 dubbelt huckle	1.
1 tennfat	0. 24.
1 huvuddyna med var	0. 24.
1 drälls handkläde	0. 24.
1 gammalt örngott, randigt	0. 6.
1 tunna korn	2.
Av system Margreta att fodra.	0. 2.
Av system Anna att fodra	0. 1.
Av kontanta penningar	36.28.
Summa Daler.	47. 30 öre.

Brodern Davids arvslott:

1 silversked, 2 3/4 lod,	2. 2.
1 kista av ek med dubbla lås	3.
1 lärfts lakan	1. 4.

I flann. bänkedyna	2. 8.
I gammalt sängkläde	0. 22.
I skåp	1.
I förkläde	0. 8.
I tunna korn	2.
Av kontanta penningar.	36. 28.
Summa Dr.	47. 30 öre.

System Margreta Andersdotters lott:

I väv	3.
I tennkanna till smör	0. 16.
I lärfts lakan	1. 4.
1/2 tunna korn	1.
Av kontanta penningar	18. 24.
Summa Daler.	24. 2 öre.

Börta Andersdotters lott:

I dunnbädd med vadmalsvar	2.
1 lärfts duk	0. 18.
2 styck nya blångarnslakan	1. 16.
I ölträ	0. 16.
1/2 tunna korn	1.
Av kontanta penningar	18. 14.
Summa Daler.	24. 10 öre.

Elsa Andersdotters lott:

I blårandig dyna.	4.
I gammalt blångarnslakan	0. 16.
1/2 tunna korn	1.
Hos system Borta att fordra	0. 1.
Av kontanta penningar.	18. 14.
Summa Daler.	23. 31 öre.

Anna Gullbrandsdotters lott:

1 silversked	2. 2.
2 stycken hyende	0. 16.
I hemvävt bordstäcke	1.
I strykjärn	0. 16.
I spegel	0. 12.
I rivjärn	0. 4.
1/2 tunna korn	1.
Av kontanta penningar	18. 14.
Summa Daler.	24. 10 öre.

Dessutom tillkommer alla tre sönerna behållningen efter försäljningen — inalles Dr. 5:----- för en brun häst, som brodern Matts tog till sig. Därav tillfaller var broder efter värdering I: — Dr., 17 1/3 öre.

Så efter arvingarnas förlikning och allas vilja åtnjuter de fyra pigebarnen enskilt deras saliga moders kläder, som följer:

Margretas lott;	
I rött klädesskört	4.
I svart hemmagjord rock	1. 16.
I ny blågarnssärk	0. 16.
I lärfts särk, något sönder	24.
I gulstrimmigt skört	1.16.
I silvermärlor att fordra	1 18.
Summa Daler.	9. 26 öre.

Börta Andersdotters lott:	
I svart tyratråclsskört	4.
I brun klädeströja	1.16.
I slising förkläde	0.24.
I ny blågarnssärk	0.16.
I svart plysmössa	1. 16.
I silvermaljor att fordra	1.18.
Summa Daler.	9. 26 öre.

Elsa Andersdotters lott:	
I grönfläckigt taffts snörliv	2.
I blom. prickigt fyrskafts skört	2. 16.
I ny lärfts särk	1.
I lärfts förkläde	0. 16.
I gammal lärfts överdel.	0. 8.
I gammal blågarnssärk	0. 12.
I silke- (finnråds) mössa	1.16.
I silvermärlor att fordra	1. 22.
Summa Daler.	9. 26 öre.

Anna Gullbrandsdotter s lott:	
I silver-märlor.	2. 6.
I nytt lärfts förkläde	0. 20.
I taffts mössa	0. 24.
I dito av kläde	0. 8.
I slivermärlor	2. 6.
Summa Daler.	9. 26 öre.

Detta arvsqifte är efter allas samtycke och behag, och barnen har ovanstående persedlar var till sin rätt bekommit, och brodern Matts Andersson köpte silvermärlorna för 7 Daler efter värdering och dem strax betalte. Och Matts Andersson skall vara förmyndare för sina tvenne bröder Göran och David samt den ena systemen, Börta Andersdotter. Och den äldsta dotterns man, Herman Aslagsson i Lilla Björneröd, skall vara förmyndare för den andra systemen, Elsa Andersdotter. Och Gullbrand Svenningsson är själv förmyndare för sin dotter, Anna Gullbrandsdotter. Och har förmyndarna arvet till sig tagit, så när som de kontanta penningar, som Gullbrand Svenningsson blir skyldig att betala innan Mikaelmässo dag till hösten nästkommande år 1705. För varje barn skall han göra räkenskap, när så fordras och barnen undan förmyndareåren träder eller försatta bliver.

Dessutom tvistspors, att styvsonen Göran Andersson, som bortrest är, skulle vart död bliven, förrän modern dog. Alltså blir det den äldste brodern, Matts Andersson, som samma arvslott till sig tog och förmyndare är, att om så är, att brodern är död och det bevisligt göras kan, då skall samma arvslott etter lag tillbaka ställas och till fyllest arv falla, varom icke, behålle sig han som fångat har.

Och att vi alla voro väl förnöjda, så att ingen av oss på förenämnda skifte och arv, som slutat är, i någon måtto klandras skall vidare än som förut skrivet står. Och härpå togo vi varandra i händer och tackade för gott skifte och med våra händer och bomärken här nedan skrivit.

Datum Snögård den 29 oktober anno 1704. — Anders Rasmussen — Jacob Olsson — Erik Jonsson — Gullbrand Svenningsson — Hans Rasmussen — Matts Andersson — L. Jerman.

Som synes tillgick arvsfördelningen så att man kastade lott om de olika posterna, som gjorts i ordning. Posterna för flickorna var dock endast hälften så stora i värde som de poster bröderna fick dela. Lagen om att kvinnan ägde endast halv arvsrätt bestod i vårt land ända tills år 1845, då en stark opposition i riksdagen förmådde få bort denna orättvisa.

Pengarna räknas i början av 1700-talet i Daler silvermynt, och det gäller även för detta arvskifte. En daler innehöll ungefär lika mycket silver som 4 kronor i vår tid. Men pengarna var mycket mera värda då än nu, vilket man förstår av de låga belopp som åsatts de olika persedlarna.

Vad man i övrigt särskilt observerar är det torftiga förråd av underkläder, som Merta Mattsdotter har. Byxor och strumpor redovisas inte alls, och det var nog också persedlar, som på denna tid inte förekom i varje hem. Vidare fanns inga skodon av något slag. Däremot hade fru Merta ett snörliv, vilket man tycker skulle ha varit mindre behövt för en bondkvinna.

I boet fanns tre silverskedar, vilket brukar vara vanligt. Däremot kan man notera såsom ovanligt att fru Merta ägde två dussin silvermärlor, som tillsammans vägde 7 lod och värderades till 7 daler. Eftersom dessa märlor uppräknas bland kvinnans klädespersedlar, kan det tänkas att hon använt dem i stället för knappar i sina rockar och kappor. Eljest hade man dem nog mest som prydnad. Ibland kanske man satte ihop dem till en länk, som man bar runt halsen. Det ansågs givetvis som ett tecken på förmögenhet att ha många silvermärlor, och Merta Mattsdotter har tydligen kommit från ett förmöget hem.

Om bonden Gullbrand Svenningsson är inte så mycket känt. Den gamla kyrkoräkenskapsboken för Kville berättar dock om att han under åren 1674—1679 fungerade som kyrkovärd i Kville kyrka.

Hans dotter Anna, som vid tiden för arvskiftet efter sin moder endast var fyra år gammal, ingick år 1721 giftermål med bonden Matts Olufsson på Broberg i Bro socken, sedan hon tillbringat sin ungdom på gården Näverkärr hos sin broder Matts Andersson. Med sin man hade hon åtta barn, och många av deras efterkommande lever ännu i Bro och Brastads socknar.